

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 4 (Nisan/April 2021), s. 63-81.
Geliş Tarihi-Received: 14.01.2021
Kabul Tarihi-Accepted: 22.03.2021
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.860837

**Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi "Hazine 1064" Numaralı
Şiir Mecmuası Hakkında**

*About Topkapi Palace Museum Library of Manuscripts Treasury Poetry Magazine
Number 1064*

Zehra KURT*

Öz

Klasik Türk edebiyatının divanlar ve mesneviler ile birlikte en önemli eser türlerinden olan mecmualar, çeşitli şekil ve hacimlerdeki mensur ya da manzum parçalardan oluşur. Bu eserler, tezkirelerde veya biyografik kaynaklarda adı geçmeyen unutulmuş şairlerin şiirlerini ya da bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerini veyahut eserlerini gün yüzüne çıkarması bakımından oldukça önemlidir.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden eser de Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi "Hazine 1064" numarada kayıtlı bulunan *Mecmû'a-i Eş'âr*'dir. Mecmuanın temellük kaydına göre eser, 1205/1790-91 yılında Seyyid İbrahim tarafından tertip edilmiştir. Toplam 110 varaktan müteşekkil olan mecmuada 45 şairin 184 gazel, 6 kaside, 14 kıt'a, 8 mesnevî, 2 terkîb-i bend, 2 tahmîs, 2 müseddes, 1 müsemmen, 6 rubâ'i ve muhtelif beyitler olmak üzere toplamda 312 adet manzumesi yer almaktadır. Bununla birlikte mecmua içerisinde pek çok fevâ'id ve mektubun da yer aldığı görülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle mecmualar hakkında bilgi verilmiş, daha sonra *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durularak tanıtımı yapılmıştır. Mecmuada yer alan şairler ve kullandıkları nazım şekilleri, bilinen şairlerin mevcut divan nüshalarında bulunmayan şiirleri tablolar halinde gösterilmiştir.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, şiir, şair, mecmua.

Abstract

Mecmuas, which are the most important types of works of classical Turkish literature along with divans and mesnevis, consist of mensur or manzum pieces in various shapes and volumes. These works are very important in terms of revealing the poems of forgotten poets or unknown poems of known poets (or poems or works that are not found in their divans), which are not mentioned in tezkires or biographical sources.

The work that constitutes the subject of our study is the *Mecmû'a-i Eş'âr*, registered at the Topkapı Palace Museum Library under the number "Treasury 1064". According to mecmua record of foundation, the work was arranged by Sayyid İbrahim in 1205/1790-91. In the

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye, e-posta: zehratde@icloud.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2154-124X>.

mecmua, which consists of 110 sheets in total; there are 312 poems of 45 poets, including 184 ghazals, 6 kaside, 14 kıt'a, 8 mesnevi, 2 terkiib-i bend, 2 tahmis, 2 müseddes, 1 müsemmen, 6 ruba'i and couplets. However, it is seen that many fevâ'id and letters are also included in the mecmua.

In this study, first of all, information about the mecmuas was given, then the introduction of the Mecmu'a-i Eş'ar by focusing on its form and content features. The poets in the mecmua and their verse forms, the poems of the known poets that are not found in the existing divan copies are shown in tables.

Keywords: Classical Turkish literature, poetry, poet, mecmua.

Giriş

Mecmua kelimesi Arapça cem' kökünden türemiş olup "toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi" (Develioğlu 2008: 711) gibi anlamlara gelmektedir. Edebiyat terimi olarak ise "bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki farklı ilgi alanlarına ait konulardan seçilmiş nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitap" şeklinde tanımlanmıştır (Gürbüz 2012: 100).

Herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği/müşterekliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalara ise şiir mecmuası denilmektedir. Bu eserler, kütüphanelerde "Şiir mecmûası" adı altında kayıtlı olabileceği gibi genellikle Mecmû'a-i eş'âr veya Mecmû'atü'l-eş'âr olarak kayıtlıdır. Şiir mecmualarında pek çok şairin (bazılarında sadece birkaç şairin) türlü nazım şekillerindeki şiirleri –genellikle- bir sıra, esas gözetilmeden bir araya getirilmiştir. Bu eserlerin bir araya getirilmesindeki en büyük etken mecmua derleyicisinin zevkidir. Şairler değişik yüzyıllardan, farklı mezhep ve meşreplerde; şiirler değişik nazım şekillerinde, muhtelif uzunluklarda hatta Türkçe'nin yanı sıra başta Farsça ve Arapça olmak üzere farklı dillerde olabilir (Köksal 2012: 412).

Edebî gelenek, divan, mesnevi, tezkire gibi yazılı eser biçimlerinden farklı olarak mecmualar için herhangi bir şablon belirlememiştir. Bu itibarla her mecmua, tamamen mürettibin kişisel zevkince belirlenmiş olan yeni ve farklı bir formda üretilmiştir. Eserin içeriğinin ne olacağı, şekil özellikleri bakımından nasıl tasarlanacağı tamamen mürettibin tercihiyle bağlıdır (Gürbüz 2013: 316).

Şiir mecmualarının bazılarının baştan veya sondan, bazılarının da hem baştan, hem sondan eksik olduğu görülür. Yaprakları düşmüş, koparılmış veya kesilmiş olan mecmualara da sık rastlanır. Bu tür eksiklikler elbette kayda değer olmakla birlikte, her şiir bağımsız bir metin olduğu için müstakil bir eserdeki eksiklik kadar önemli sayılmaz. Cildi, tezhip vd. süslemeleri, cetvelleriyle sanatsal bakımdan değerli olanlar, özenle düzenlenenler de vardır ama şiir mecmualarının önemli kısmının yazı ölçüleri, satır ve sütun sayısı gibi yazma eserlerin nüsha tavsifiyle ilgili hususlarda kendi içinde bir standardı yoktur (Köksal 2012: 412).

Şiir mecmualarının çoğunda ferağ/ketebe/istinsah kaydı bulunmaz. Bunun sebebi, bugün bizim için son derece önemli kaynaklar arasında yer alan mecmuaların, derleyen kişilerin tabir caizse tamamen "zevklerine göre" tuttuğu defterler kabilinden olmasıdır. Aynı nedenle mecmuaların derlendiği tarihin tespiti de çok kolay değildir. Ancak tarihin tespitinde mecmuada şiiri bulan şairlerin yaşadıkları dönemden, mecmuanın fizikî durumundan (kâğıt, cilt vs.) hareketle en azından tahminde bulunmak mümkündür.

Mecmua derleyicisinin düştüğü kimi tarih notları da (varsa) bu hususta işimizi kolaylaştırabilir (Köksal 2012: 412-13).

Mecmualar sahip oldukları şekil ve muhteva özelliklerine göre çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuşlardır.¹ Mecmualar üzerinde en kapsamlı ve geniş sınıflandırmayı yapan Atabey Kılıç mecmuaları şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından: Cönkler, mecmualar (tertip ve mürettip durumuna göre).
2. Şekil bakımından: Manzum metin mecmuaları (kaside, gazel, nazire, muamma, lugât, ilâhî, şehrengîz, na't, hilye, mi'râciyye, mersiye, çeşitli mesnevi seçkilerini barındıran, güfte, müstezâd, tarih, musammat, kıt'a ve rubâ'î, dîvân mecmuaları); mensur metin mecmuaları (lugaz, fetva, tefsir, şerh, sakk, mekân tasviri içerenler, münşe'ât mecmuaları); karışık manzum ve mensur eser mecmuaları (fevâid ve eş'âr, farklı türleri barındıran mecmualar).
3. Dil bakımından: Arapça, Farsça, Türkçe, çok dilli mecmualar.
4. Muhteva bakımından: Din, tasavvuf, ilm-i nücûm/fal ve remil, hikâye/latife, hezel ve hiciv, edviye, mûsikî, hat ve kitâbet mecmuaları.
5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar (2012: 80-95).

Mecmualar sahip oldukları zengin muhtevalarıyla okuyucu ve araştırmacılara önemli imkânlar sağlamaktadır. Mecmualarda kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine, bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine, şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edilebilir. Ayrıca mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle karşılaşılabilir gibi bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bent yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de karşılaşabiliriz (Köksal 2012: 417-420).

Bununla birlikte mecmualar, her ne kadar doğrudan biyografik bilgi vermek amacıyla oluşturulmamış olsalar da tezkirelerden daha geniş bir şair kitlesini içerdikleri için kaynaklarda hiç adı geçmeyen şairleri gün yüzüne çıkarır. Ayrıca şairin kimliği, ailesi, çevresi, mesleği, hayatının çeşitli dönemlerine ilişkin zaman ve mekân bilgileri gibi tanıtıcı bilgiler verebilir. Bu bilgiler kimi zaman mürettiple aynı edebî muhitten olmakla başka kaynaklarda bulamayacağımız tarzda, onu gündelik yaşamın içinden bir insan olarak tanınmamıza imkân verecek nitelikte olabilir. Bütün bunların dışında mecmuaların şair biyografilerine yaptığı en önemli katkı, onların edebî kişiliklerinin tespit edilmesi sürecinde sundukları bilgilerdir. Bu noktada mecmualar, şairlerin ürettikleri edebî malzemenin hedef kitle tarafından ne düzeyde tüketildiğini, karşılık bulduğunu, bu algılamının yüzyıllar

¹ Mecmuaların sınıflandırılması hakkında bk. Levend, A. Sırrı (1998). *Türk Edebiyatı Tarihi, I. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu; Gürbüz, Mehmet (2012). *Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul: Turkuaz, s. 99-113; Kurnaz, Cemal- Aydemir, Yaşar (2013). *Mecmualara Sorulması Gereken Sorular. Turkish Studies*, 8 (1), s. 51-64.; Kut, Günay (1986). *Mecmua. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Dergâh Yay. 170; Uzun, Mustafa (2003). *Mecmua. İslam Ansiklopedisi*. C. 28. Ankara: TDV Yay. 265-268.

içerisindeki değişiminin ne şekilde olduğunu tespit etmemize imkân tanıyacak ilk elden en önemli ve en canlı kaynaklardır (Gürbüz 2012: 156).

Ayrıca yazıldıkları dönemin aynası durumunda olan mecmualar, edebiyat araştırmacısına; dönemin beğenilen edebî metinlerini, konularını, okuyucunun talebini, mürettibin şiir zevkini, tertip amacını, estetik anlayışını, öne çıkan isimleri ve eserlerini, okunurluk oranlarını ve buna benzer birçok bilgi ile bunları yorumlama fırsatını tanır (Kurnaz ve Aydemir 2013: 182).

Sahip oldukları bu önem itibarıyla mecmualar üzerinde yapılan çalışmalar özellikle son yıllarda oldukça artış göstermiştir.² Aynı zamanda M. Fatih Köksal öncülüğünde başlatılan Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)³ ile bu çalışmalar hem hız kazanmış hem de daha sistemli bir hâle dönüşmüştür. Bu çalışmada klasik Türk edebiyatının en önemli eser türlerinden biri olan şiir mecmualarından birinin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulacaktır.

1. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi “Hazine 1064” Numaralı Şiir Mecmuası

Çalışmamızın konusunu teşkil eden yazmanın dış cildinde herhangi bir isim ya da başlık bulunmamaktadır. Mecmua 1b sayfasından itibaren *Gazeliyyât-ı Vecdî* başlıklı gazeller ile başlayıp devamında şiirlerin nazım şekli, nazım türü, şairlerine bağlı olarak değişen başlıklar ile sürmektedir. 110 varaktan müteşekkil mecmuanın şirazesinde herhangi bir sorun görünmemektedir. Miklebsiz yazmanın kapağı ortası koyu yeşil olup kapağın tam orta kısmında ise ebru ile yapılmış küçük bir motif mevcuttur. Mecmuanın dış kapağının yanları ise kırmızı zemin üzerine sarı cetveller ile süslenmiştir. Sayfalarda cetvel kullanılmamıştır. Talik hatla yazılmıştır. Mecmuanın başında, ortasında ve sonunda boş varaklar mevcuttur.⁴ Mecmuada mevcut varakların üst kısımlarında Arap rakamları ile numaralandırma yapılmış olup bazı boş varaklarda ise numaralandırma bulunmamaktadır. Metinde siyah renkli mürekkep kullanılmıştır. Fakat başlıklarda, bazı beyitlerin yazımında, bir fevaidin yazımında, Arapça yazılmış birkaç bölümde, bir gazelde, bazı yerlerde belirtme işaretlerinde, şair mahlaslarının belirtilmesinde ise kırmızı mürekkebin kullanıldığı görülmektedir. Mecmuanın başı ve sonu şu şekildedir:

Başı: *Ġam-ı zülfüñle âhumdan k’ola dūd-ı derūn peydā*
İder destār ‘ışka sünbül-i bâğ-ı cünūn peydā

Sonu: *Hoş tazeledūñ âteş-i ‘ışkı tende*
Ey muṭrib-i feryād-ı nefes yanında

² Şiir mecmualarıyla ilgili yapılan son çalışmalar hakkında bk. Süngü, Zeynep (2020). Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 25, 917-1056.

³ Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)’ın hedefi, öncelikli olarak şiir mecmualarının ve daha sonra cönklerde dâhil olmak üzere edebiyatla ilgili bütün mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılmasıdır (Köksal, 2012, s. 422). Mecmualarla ilgili yapılan çalışmaları sistemli bir hale getirmek amacıyla 30 Haziran 2012 tarihinde Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığının himayelerinde Ankara’da “Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler” başlıklı bir çalıştay düzenlenmiş ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP), Fatih Köksal’ın öncülüğünde başlatılmıştır.

⁴ 9a, 10a-12b, 14a-15a, 16b, 17a, 21b, 22a, 26a, 28a, 51a, 52a, 59b, 60a, 61b, 62a, 64a, 68a, 73a-77a, 78b-82a, 87a, 93a, 97a, 97b, 99b, 104a, 105b, 108b, 109a numaralı sayfalar buna örnektir.

2. Mecmuanın Müellifi ve Telif Tarihi

Bu çalışmaya konu olan eser, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Hazine 1064 numarada kayıtlı, muhtelif şairlerin şiirlerini içeren bir *Mecmû'a-i Eş'âr'*dir. Bu eser, bizzat görülmemiş olup eserin dijital ortamdan temini sağlanmıştır. Mecmuanın mürettibi, temellük kaydından elde ettiğimiz bilgiye göre Seyyid İbrahim'dir. Eserin tertip tarihi ise eserin başında yer alan bilgiye göre 1205/1790-1791'dir.

3. Mecmuanın Şekil Özellikleri

Söz konusu mecmuanın ilk varağında kırmızı çerçeve içine alınmış Arap harfleri ile yazılmış "*Topkapı Sarayı Tahrir Komisyonu*" yazısı ile yine siyah çerçeve içerisine alınmış "*TKS. Müzesi H. Sa. 1064*" yazısı ile bunun hemen üst kısmında metinde diğer kelimelerin yazımına göre boyutları daha büyük harflerle "*HAZİNE*" yazısı mevcuttur. Eser, "*Gazeliyyât-ı Vecdî*" başlığı altında yer alan Vecdî'nin gazelleri ile başlamaktadır. Mecmua içerisinde bazı varaklar arasında boş sayfalar bulunmaktadır.

Mecmuada yazarın kaleminin değiştiği görülmektedir. Bu değişikliklerin özellikle mesneviler ile fevâ'idlerin verildiği mensur kısımlarda olduğu görülmektedir.⁵ Mecmuada geçen "hurrem" kelimesi ise mecmuada mevcut imla hatasına örnek olarak verilebilir niteliktedir.⁶

Mecmuada varakların numaralandırılma şekline bakıldığında varaklara numara verilirken boş varaklardan bazılarının numaralandırıldığı bazılarının ise numaralandırılmadığı görülmektedir. Bu numaraların gerek birbirini takip etmemesi gerekse kalem özelliklerine bakıldığında bu numaralandırılmanın mürettip tarafından yapılmadığı görülmektedir.

Mecmuada mevcut manzumelere verilen başlıklara baktığımızda "*velehu*"⁷ ve "*bi-mennihi*"⁸ ibarelerinin mecmua içerisinde en çok kullanılan başlıklar olduğunu görebiliriz. Bunun dışındaki başlıklara bakıldığında bazı manzumelerde manzumenin nazım şeklinin başlık olarak kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; *Gazeliyyât-ı Vecdî*, *Gazel*, *Rubâ'iyât*, *Müseddes*... Bazı manzumelerde nazım türünün başlık olarak tercih edilmiş olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin; *Hilye*, *Sâkî-nâme-i Yahyâ Efendi*, *Na't-ı Şerîf*. Bazı manzumelerde muhtelif şairlerin kullanmış oldukları mahlaslar başlık olarak verilmiştir. Örneğin; *Nâbî Efendi*, *Nâdî Efendi*, *Himmet*, *Mezâkî*. Bazı manzumelerde ise kullanılan başlıklar şairleri över niteliktedir. Örneğin; *Gülşen-i Hürmet Nâbî Efendi*. Manzumelerin bazılarında ise hiç başlık kullanılmamıştır. Mecmuada mevcut bazı başlıklar ise mecmû'ada yer alan şairin mecmuanın tertip edildiği dönemde hayatta olup olmadığına dair bazı ipuçları bulunmaktadır. *Münîrî merhum-ı nâ-murâd*, *Re'fetî rahimehu*, *Efsâhu'l-'ulemâ Bahâyî Efendi rahimehu* vb. bu kabildendir.

Eser genel itibariyle okunaklıdır. Ancak son varaklara doğru biraz karışıklıklar ve silinmeler dikkat çekmektedir. Varaklardaki satır ve sütun sayıları farklılık göstermektedir. Mesnevilerin genel itibariyle 16-14 satır ve 4-5 sütunlu olduğu görülmektedir. Gazellerin

⁵ 32b-34a, 94b, 95a, 95b, 96a, 96b, 98a, 99a, 100a, 100b, 101a, 102a, 103b, 104b, 105a, 106a, 106b, 107a, 107b, 108a, 110a, 110b numaralı sayfalarda bu değişiklikler görülmektedir.

⁶ (حرم = خرم) kelime her iki şekilde de yazılmıştır.

⁷ Bu da onundur.

⁸ Bi-mennihi Teâla'nın kısaltılmış şeklidir. Allah'ın yardımıyla anlamındadır.

yazılmış olduğu varaklarda ise satır sayısının 10-12, sütun sayısının ise 3-4 arasında değiştiği görülmektedir. Bazı varaklarda sütun sayısının bire indiği de görülmektedir. Örneğin; 20a numaralı sayfa tek sütundan ibarettir. Mensur parçaların ise satır sayısı 15-19 arasında değişmektedir.

Söz konusu olan mecmuada mevcut manzum ve mensur parçaların dili Türkçe olmasına rağmen bu parçalar içerisinde Arapça mensur parçalara ve Farsça beyitlere rastlanmaktadır.⁹

Mecmua içerisinde yer alan bazı şiiirlerin daha önce yayınlanmış divanlar üzerinden incelemesi yapıldığında mecmuadaki manzumelerin mevcut beyitlerinde kelime eksiklerinin olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bazı şiiirlerde tekrar eden beyitlerin bazen yazılmadığı da dikkat çekmektedir.¹⁰

4. Mecmuanın Muhteva Özellikleri

Söz konusu olan mecmua genel itibariyle manzum metin parçalarından oluşmaktadır. Metinde toplamda 45 farklı şaire ait 312 manzum metne yer verilmiştir. Bu manzum metinlerin tamamının kim tarafından yazıldığı tespit edilememiştir. Manzum metinler dışında küçük parçalar hâlinde toplamda 39 mensur parçaya da yer verilmiştir. Bu mensur parçalar genel itibariyle “fevâ'id” olarak nitelendirdiğimiz, yazıldığı dönemde insanların hayatını kolaylaştırıp onlara yardımcı olabilecek bilgilerin yer aldığı parçalardır. Ayrıca bu mensur parçalardan biri 106b sayfasında yer alan ve dönemin Mısır Valisi Mehmed Paşa'ya gönderilen mektuptur. Yine 103b sayfasında yer alan dua ve 100a sayfasında yer alan tabir-nâme de bu mensur parçalara örnek olarak zikredilebilir.

Mecmuada 9 farklı nazım şeklinin kullanıldığı görülmektedir. Bu nazım şekillerinin manzumeler içerisindeki dağılımı şöyledir: 184 gazel, 14 kıt'a, 8 mesnevî, 6 kaside, 6 rubâ'i ve 2 müseddes. Bunlar haricinde ise 2 manzume tahmis, 2 manzume terkîb-i bend ve 1 manzume ise müsemmen nazım şeklindedir. Bu nazım şekillerine kullanım yoğunluğu açısından bakıldığında klasik Türk edebiyatının genelinde olduğu gibi gazelin en fazla kullanılan nazım şekli olduğu görülmektedir. Mürettip, bu nazım şekillerinin tertibinde herhangi bir düzen gözetilmeyip bunları rastgele kaydetmiştir.

Mecmuanın 2b-8b sayfaları arasında yer alan ve Arayıcı-zâde Ferdî tarafından yazılan *Erdeşîr-nâme* başlıklı manzume İran şahı Erdeşîr ve Şapur arasında geçen olayları anlatması açısından klasik Türk edebiyatında oldukça önemli bir yere sahiptir.¹¹

Söz konusu mecmua içerisinde 57b sayfası ile başlayıp 60b sayfası ile biten manzumeler ile şiiirleri ortaya çıkarılan varlığından haberdar olduğumuz ancak elimizde tezkirelerde mevcut birkaç beyti dışında eseri bulunmayan şairlerimizden Nâdî'nin¹² şiiirlerine rastlanmaktadır. Nâdî'nin elimizde mevcut şiiirlerinin hepsi gazel nazım şekli ile yazılmıştır.

⁹ 2a numaralı sayfada Arapça mensur parçaya örnek bulunmaktadır. Mecmuadaki 72b numaralı sayfadaki Cami'ye ait 3 Farsça beyit bulunmaktadır.

¹⁰ 50b numaralı sayfada yer alan manzume bu duruma örnek olarak verilebilir.

¹¹ Mesnevînin tamamı 1183 beyitten müteşekkildir. Ayrıntılı bilgi için bk. Ercan Özlem (2008). *Hikâye-i Erdeşîr ü Şâpûr*. Bursa: Gaye Yayınları.

¹² Sâlim ve Safâî tezkirelerinde verilen bilgiye göre asıl adı Ahmed'dir. Tezkirelerde doğum tarihi verilmeyen şairin ölüm tarihi *Safîyî Tezkiresi'*nde H. 1131 (M. 1718/1719) olarak verilmiştir. Kastamonuludur.

Tezkireler aracılığı ile haberdar olduğumuz ancak elimizde mevcut eseri bulunmayan bir diğer şair ise Re'fetî'dir.¹³ Şairin şiirleri yazmada 17b sayfasında başlamış ve 18a sayfasında son bulmuştur. Bu şairimiz de tıpkı Nâdî Efendî'de olduğu gibi klasik Türk edebiyatında en çok kullanılan nazım şekli olan gazeli tercih etmiştir.

Mecmuada bazı manzumelerin nazire ilişkisi içinde oldukları görülmektedir. Örneğin 53b sayfasında yer alan Nâtık, Arif Efendi ve Şerif'e ait manzumeler birbirleriyle nazire ilişkisi içindedir.

Mecmuanın 103b sayfasında 12 satırlık bir açıklamadan sonra 6 satırlık bir dua verilmiştir. Bu duayı okuyanların herkese üstünlük sağlayacağı ve girdiği her ortamda sevilip saygı duyulacağı belirtilmiştir. 100a sayfasında ise "Ta'bîr-nâme-i muhtasardur" başlığı altında Harzemşah zamanının ulemalarından olduğu belirtilen ve harfler yolu ile yapılan bir tabîr-nâme mevcuttur.

Ayrıca mecmuanın son varaklarında çeşitli kişilerce yazıldığı düşünülen birkaç mektup bulunmaktadır. Bu mektuplardan biri 106b sayfasında yer alan ve Refik Efendi tarafından Mısır Valisi Mehmed Paşa'ya yazılmış mektuptur. Dikkate değer bir diğer mektup ise 107b sayfasında yer alan Nâdî Efendî'ye ait mektuptur.

Mecmuanın son varaklarında yer alan fevâ'idlere bakıldığında çoğunluk itibarıyla bunların frengi hastalığı ve bu hastalığın sebep olduğu yaralardan kurtulabilmek amacıyla yazılmış ilaç ve merhem tarifleri olduğu görülmektedir. Bu hastalık haricinde baş ağrısı, diş ağrısı gibi rahatsızlıklara da fayda sağlayacağı düşünülen bir kaç fevâ'id mecmua içerisine alınmıştır. Mecmuanın sonunda 110b sayfasında ise iftardan önce ve iftardan sonra okunması gereken bir Arapça dua metni bulunmaktadır.

Aşağıda mecmuada yer alan şairler ve şiirlerinde kullanmış oldukları nazım şekilleri ile şiir sayıları gösterilmiştir. Mahlası bulunmayan beyitler ve diğer nazım şekilleri bu tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablo 1: Şairler ve kullandıkları nazım şekilleri

Sayı	Şairin Adı Mahlası	Nazım Şekli ve Sayısı
1	‘Adnî	1 Gazel
2	Arayıcı-zâde Ferdî	1 Mesnevi, 1 Kaside
3	‘Arif Efendi (Abdülbaki Arif)	2 Gazel
4	Bağdatlı Rûhî	1 Terkîb-bend
5	Bahâyi	5 Gazel
6	Câmî	3 Beyit
7	Cevrî	1 Mesnevi
8	Fâ’iz-i Edirnevî	2 Gazel
9	Ḥakkî	3 Gazel, 1 Beyit
10	Ḥaylî Beg	1 Gazel
11	Hevâyi/Rahmî	2 Gazel, 1 Beyit
12	Himmet-zâde (‘Abdî)	1 Gazel

¹³ Tam olarak doğum tarihi bilinmeyen şairin asıl adı Abdullah'tır, mahlası Re'fetî'dir. İstanbulludur. 1647-1648 yılında vefat etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/refeti-abdullah-celebi-seyrekzade>.

13	‘ İzzetî	1 Gazel
14	Ķadri (Zeyni-zāde)	1 Gazel
15	MaĶālî	1 Gazel
16	MezāĶî	2 Gazel
17	Münirî	2 Gazel, 1 Beyit
18	Nābî	61 Gazel, 2 Mesnevi, 3 Kaside, 10 Kıt’a, 1 Rubai
19	Nādî Efendi	10 Gazel
20	NaĶîfî	2 Gazel, 2 Tahmis
21	Nā‘ ilî	2 Gazel
22	NātîĶ	4 Gazel
23	Nazîm	3 Gazel
24	Nef’ î	1 Gazel
25	Nergisî	1 TerĶîb-bend
26	Nidāyî	1 Mesnevi
27	RāĶîb	1 Gazel
28	RāsîĶ	1 Mesnevi, 31 Gazel, 8 Beyit, 1 Kıt’a
29	Rāmî Efendi	4 Gazel
30	Re’fetî	3 Gazel
31	ReĶîd (ĶeĶmi-zāde)	1 Gazel
32	Rüşdî	3 Gazel
33	Sabît Efendi	18 Gazel, 2 Kaside
34	Şabri	1 Gazel
35	Sādîk	1 Müseddes
36	ŞaĶîb	1 Gazel
37	Sürürî	1 Gazel
38	ŞefîĶ Efendi	2 Gazel
39	Şerîf	1 Gazel
40	Şeyhülislām YaĶyâ	1 Mesnevi, 2 Beyit
41	Şināsî Ķelebi	1 Gazel, 1 Beyit
42	Şîrî	1 Müsemmen
43	Tālib-i Bursevî	1 Gazeli 1 Beyit
44	Vecdî	4 Gazel, 1 Müseddes, 1 Beyit
45	Vehbî	1 Gazel

Tablo 2: Mahlassız Şiirlerin mecmua içerisinde daĶılımı

Nazım Şekli	Manzume Sayısı
Kıt’a	2
Murabba’	1
Gazel	5
Mesnevî	1

5. Mecmuada Yer Alan Bilinmeyen Şairler

Mecmuua içerisinde yer alan Şiirler ile ilgili önemli bir husus da bu Şiirleri kaleme alan Őairlerden bazılarının çalışmaya konu olan mecmuaya dek elimizde mevcut eserinin bulunmamasıdır. Bu Şairler; Nādî, Re’fetî, Kadri ve Hakkî’dir.

Nâdî Efendi

Asıl adı Ahmed olan Nâdî Efendi, Kastamonuludur. *Tuhfe-i Hattatin'* de Urfalı olduğu kayıtlıdır. Sultan II. Mustafa zamanında ve daha sonra Şam defterdarlığı ve birkaç valiye divan efendiliği görevlerinde bulundu. Daha sonra divan kâtipliği görevine atandı. Yazı yazmada ve inşa sanatında oldukça ilerledi. Şam defterdarı oldu. Mısır'da birkaç vezire divan efendisi oldu. Basra valisi Ahmet Paşa'nın kethüdalığı görevinde bulundu. 1127/1715 yılında Arabacı Ali Paşa'ya baş tezkireci oldu. Sultan III. Ahmet zamanında 1127/1715 yılında Mehmet Paşa'nın büyük tezkirecisi oldu. 1131/1717 yılında vefat etti. Basra'da medfundur (Aksoyak 2015).¹⁴

Hakkında tezkireler yardımıyla bilgi sahibi olunan Nâdî Efendi'ye ait incelemesi yapılan metne dek sadece tezkirelerde bulunan birkaç beyti dışında herhangi bir eserinin varlığı bilinmemektedir. Makaleye konu olan mecmua ile birlikte Nâdî Efendi'ye ait 10 adet gazel nazım şekli ile yazılmış manzume tespit edilmiştir.¹⁵ Nâdî'nin mecmuadaki mevcut bu gazellerinden biri örnek olarak aşağıya alınmıştır:

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Siyeh toz ile o ebrû kemân imiş tütalum
Hüdengün gânzeye siyeh nişân imiş tütalum
2. Raķıbsün arayup ezilmemek neden lâzım
O vahşî âhüyü bizden remân imiş tütalum
3. Sebeb ne şâ'im-i hicrân olan yire imsâk
Meh-i nür-ı mezâdı 'ayân imiş tütalum
4. Çün ola seyr-i cemâle o kîsevân mâni'
Dürüste sünbül-i 'anber-feşân imiş tütalum
5. Ayağa virme birüz sâķî sür' at elde iken
'Aşâ-yı dest-i dil nâ-tüvân imiş tütalum
6. Füsün-ı şî'rimüz elbet anı musahhar ider
Nazardan ol peri Nâdî nihân imiş tütalum

Re'fetî

Doğum tarihi bilinmeyen şairin asıl adı Mustafa olup İstanbulludur. Öğrenim gördükten sonra çeşitli devlet adamlarına kâtiplik yaptı. 1706-07 yılında vefat etti. Re'fetî şairliğinin yanında iyi bir münşi olarak da şöhret tutmuştur (Çapan 215-16).

Re'fetî'nin mecmuada mevcut gazellerinden bir tanesi şu şekildedir:

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

¹⁴ Bk. Aksoyak, İsmail Hakkı (2015). Nâdî, Ahmed Nâdî Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. [Erişim Tarihi: 13. 01. 2021], <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadi-ahmed-nadi-efendi>.

¹⁵ Bu manzumeler Mecmua içerisinde 57b-60b numaralı sayfalar arasında yer almaktadır.

1. Şüküfte cā-be-cā gülşende şanma lāle vü güldür
Akıtmış hār-ı hasret eşk-i hūn-ālūd-ı bülbüldür
2. O şāh-ı ‘işvenūn çāh-ı zekānla la‘l-i mey-gūnın
Görenler zann ider pūr-cām-ı billūr ile pūr-müldür
3. Görüp rüyende-i hāl gerdeninde zülfidür şanma
Ol āteş üzre ‘anber ü semen üstinde sünbüldür
4. Sezādur fahr idersem serde hūnin dağlar ile ben
Ki başumla ber-ā-ber her yiri rengin karanfüldür
5. Düşürme Re’feti elden ayağı rind-i mey-nüş ol
Neşāt-efzā-yı ser-mest-i maḥabbet şavt-ı kılkuçdur

Kadrî

Sicil-i Osmanî ve *Tuhfe-i Nâilî*’ye göre Kayserilidir. Şair hakkında bilgi bulunan bir diğer kaynak olan *Zübdetü’l-Eş’âr*’da ise “Kadrî Çelebi, Zeynî-zâde” başlığı altında tanıtılan şairin memleketi belirtilmeksizin sadece bir beytine yer verilmiştir. Mahlası Kadrî, lakabı Zeynî-zâde’dir. Şair hakkında bilgilerimiz yok denecek kadar azdır. Çağdaşı tezkirelerde yer almayan Kadrî, Kanuni Sultan Süleyman devrinde öldü. Tezkirelerde yer alan birkaç beytinden başka eser veya eserleri olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak *Zeyl-i Zübdetü’l-Eş’âr*’da geçen “*Dîvân’ından intihâb olındı*” ibaresinden bir divan sahibi olduğu anlaşılmaktadır (Köksal 2013). Kadrî’nin makaleye konu olan mecmuadaki gazelinin iki beytine Seyrek-zâde Mehmed Asım tarafından kaleme alınan *Zeyl-i Zübdetü’l-Eş’âr*’da da rastlanmaktadır.

Kadrî’nin eldeki mevcut tek manzumesi ise şu şekildedir:

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1. Çıkarduñ başa cānā bāliš-i zerkāra yüz virdüñ
Çurıdı fitneler yir yir ḥaṭṭ-ı jengāra yüz virdüñ
2. Çıķup būs itmege şırķura vü ruḥsār-ı ‘irfānuñ
Ḥaṭā itdüñ şehā ol turre-i ṭırāza yüz virdüñ
3. Hemān bir dāneyüm dir cennet-i bāğ-ı cemālünde
O Hindü-yı siyeh-rū ḥāl-i ‘anber nāza yüz virdüñ
4. Çıķardı naķşuñı ey pād-şāh-ı mülk-i istiğnā
O şüret uğrusı āyine-i ğıdaya yüz virdüñ
5. Elüñ ķor sīne-i inşāfa gel-kim Ḳadri-yi zāra
Aña bir dest-būsüñ virmedüñ aġyāra yüz virdüñ

Hakkî

Mecmuanın bir diğer bilinmeyen şairi ise hakkında tezkirelerde bilgi bulunmayan Hakkî mahlaslı şairdir. Bu şaire ait mecmua içerisinde 3 gazel ve 1 beyit bulunmaktadır. Hakkî'ye ait bir gazel aşağıda verilmiştir:

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Nigârâ pertev-i hürşid-i 'âlem-tâbdur rûyuñ
Çemende güyiyâ şebnem haţ-ı sebzüñdeki hûyuñ
2. Olur taħrîrde 'âciz muşavver kıl kalemlemlerle
Senüñ ol mû miyânuñ mişlini hem zülf-i şeb-bûyuñ
3. Büti ğod sâyeveş ey serv pâmâl eyledüñ sen hem
İder cûlar gibi eşküm revân ol kıdd-i dil-cû-yuñ
4. Benüm tek ey gül-i ğandân senüñ bir ğayr-ğâhuñ yok
Egerçi bâğ-ı ğüsnüñde hezârân var şenâ-ğüyuñ
5. Cihânuñ kıġ ü kıalinden ferâğat üzre ol Ğakkî
Nedür bu ħiç rûze dehr için bu hây ile hûyuñ

Tablo 3: Bilinen Şairlerin Divanlarında Olmayan Şiirler

Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli/birimi	Vezin	Açıklamalar
18b	Münirî	Varalum tekkeye 'ışka dönelüm hū diyerek Seyr-i lāhūt idelüm 'āleme yā hū diyerek	Ey Münirî olalum silsile-ārā-yı cünün 'Aklı başdan şavalum ḥālka-i gisū diyerek	Ġazel/5	<i>fe' ilātün</i> <i>fe' ilātün</i> <i>fe' ilātün</i> <i>fe' ilün</i>	---
19a	Münirî	Ben niyāz itdükke būs-ı la' l-i ḥandānın virür Dil-rubā müşfik olunca 'aşika cānın virür	Vaşf-ı ḥıṭta yarı sebt itdükke levḥ-i ḥāṭıra Kātib-i gerdün Münirî gülün' irfān virür	Ġazel/5	<i>fā' ilātün</i> <i>fā' ilātün</i> <i>fā' ilātün</i> <i>fā' ilün</i>	---
19a	Nāṭık	Birüz bu sīneye pür-dāğa baḳsa yār göstersem O serve bir yeñi çıkdı kızılḥallzār göstersem	Ne ḥāle girdi hicrān seyirinde Nāṭık-ı zārı Nigāh-ı merḥamete baḳsada dildār göstersem	Ġazel/5	<i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i>	Özer (2006), <i>Nātkî Divānı (Karşılaştırmalı Metin-İnceleme)</i> 'sinde yoktur.
20a	Himmet-zāde ('Abdî)	Ancak ḡam-ı 'ışkuñ dil-i rūşende degüldür Cānumda yir itdi bu elem bende degüldür	Ṭa' n eyleme āşüftelügüm seyr idüp 'Abdî Göz gördi gönül sevdi güneh bende degüldür	Ġazel/5	<i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i>	İslamoğlu (2004), <i>Himmet-zāde Abdullah (Abdî), Hayatı, Eserleri ve Divān-ı Nu'üt'u</i> adlı eserde yoktur.
47a	Nābî	Ey bā' iş-i gün olmasa zātuñ olamazdı Ḳandîl-i sipihr-çün fūrüzānuma dā-niḥjīm	---	Ḳıṭ' a/2	<i>mef' ulü</i> <i>mefā' ilü</i> <i>mefā' ilü</i> <i>fe' ulün</i>	Bilkan (2011), <i>Nābî Divānı</i> 'nda yoktur.
53b	Nāṭık	Reftārımı gören didi yāruñ reviş budur Gitdükke ḥoş-ḥıram olur ol ḳadd geliş budur	Yāruñ rumüz-ı ḡamze-i ḡammāzı Nāṭıkā Aḫşār-ı rāza bā' iş olur eglenişbudur	Ġazel/5	<i>mef' ulü</i> <i>fā' ilātü</i> <i>mefā' ilü</i> <i>fā' ilün</i>	Özer (2006), <i>Nātkî Divānı (Karşılaştırmalı Metin-İnceleme)</i> 'sinde yoktur.
54a	Münirî	Mü-faḫr-zāde gibi bir mehveşe maḳtül olalı Şem' -i bezm-i ḡam olup aldı Münirîḳasteli	---	Beyt	<i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i> <i>mefā' ilün</i>	---
55b	Rüşdî	Her laḫza beni şifte ḥāl eyleme yā Rab Maḫküdi būn-i cāh-ı melāl eyleme yā Rab	Ferdā varıcaḳ arşāna rüze-ı su 'āle Eytdi ḳuluñ ol ḥüsnide lāl eyleme yā Rab	Ġazel/10	<i>mef' ulü</i> <i>mefā' ilü</i> <i>mefā' ilü</i>	Ekici (2006), <i>Sahhaf Rüşdî ve Divānı'nın Tenkidli Metni</i> 'nde yoktur.

					<i>fē'ülün</i>	
60b	Rāmī	Derūna tīr-i nifāk sitem-girān geçiyor Bizi ol āfete āgyār-ı bed kemān geçiyor	Bahār geldi çemen-halde döndi ey Rāmī Gönülden ol gül ile 'azm-ı gülsitān geçiyor	Ġazel / 5	<i>mefā'ülün</i> <i>fē'ilātün</i> <i>mefā'ülün</i> <i>fē'ilün</i>	Kavukçu (2000), <i>Rāmī Dīvānı</i> 'nda yoktur.
60b	Rāmī	Maḥv-ı elemde yüz za'īf-le pīrahenimüzden Çekmez mi daḥı destini ğam dāmenimüzden	Ārāyış için derd-i maḥall ola Rāmī Gitmezse ğam-ı murġ-ı elem gülşenimüzden	Ġazel / 5	<i>mef'ülü</i> <i>mefā'ülü</i> <i>mefā'ülü</i> <i>fē'ülün</i>	Kavukçu (2000), <i>Rāmī Dīvānı</i> 'nda yoktur.
66b	Şābit	Çemende iki yaprak çıkısa bir yektāca sāk üzre Seni kıollar ḥurur ey ğonce 'ālem bu siyāk üzre	Eger rüh-ı sebūy-ı nez'e āheng itmese mesken Diyü senden firāk-ı ye's gelmezdi firāk üzre	Ġazel / 15	<i>mefā'ülün</i> <i>mefā'ülün</i> <i>mefā'ülün</i> <i>mefā'ülün</i>	Karacan (1981), <i>XVII. Yüzyıl Şairlerimizden Şābit ve Edisyon Kritikli Dīvān Metni</i> 'nde yoktur.
68b	Reşīd (Çeşmi-zāde)	Ṭal' atūn mu' ciz-nümā bir nāzenin āyinedür 'İşve-sāzı bütāna evvel cebin āyinedür	Pertev-i mihr-i ḥayālümde bilürler ey Reşīd Āsmān-ı ṭab' uma bu nev-zemīn āyinedür	Ġazel / 5	<i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilün</i>	Uluocak (1998), <i>Çeşmi-zāde Reşīd Dīvānı İnceleme ve Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
85a	Rāsīḥ	Nergisün revnaḳı çün bāġda şeb nemlendür Yā İlahī gözümü rüz ile şeb nemlendür	---	Ġazel / 2	<i>fē'ilātün</i> <i>fē'ilātün</i> <i>fē'ilātün</i> <i>fē'ilün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
85a	Rāsīḥ	Dirseñ ki eger terk-i edeb itmeyeyüm Āh siḥr ü nāle-i şeb itmeyeyüm	---	Ġazel / 2	<i>mef'ülü</i> <i>fā'ilātün</i> <i>mefā'ülün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
86b	Rāsīḥ	Çok diller alur zulf-i perişān gelürüz Çok işler ider dīde-i fettān gelürüz	Rāsīḥ varayum eyleyeyüm çāk-i giribān Şāyed ki gire destüme dāmān gelürüz	Ġazel / 5	<i>mef'ülü</i> <i>mefā'ülü</i> <i>mefā'ülü</i> <i>fā'ilün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
87b	Rāsīḥ	Rüstem-i ışkuñ zebünīdür tamām-ı cihān Ne ola ger olsa gökler mülkine şāḥib-kırān	Ṭoġmadın pīr eyledün sen Rāsīḥ'i mānend-i zāl El-emān ey ḳahr-ı tān 'ışḳ elünden el-emān	Ġazel / 14	<i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
88b	Rāsīḥ	Giryec-i bī-iḥtiyār 'āşık-ı āh altındadır Cüş-ı bārān-ı bahār ebr-i siyāh altındadır	Rāsīḥ'ün eyle mu' ayyen dest-gīriola kim Nā-tüvān tuġlar ḳadar bār-ı günāh altındadır	Ġazel / 6	<i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilātün</i> <i>fā'ilün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.

89a	Râsih	Her ne zamân o şeh-süvâr nâzla bir semend olur Kâmet-i hüsn ü hücceti bir o kadar bülend olur	İtse saña kıta n'ola lezzeti kâm-ı hâme bî Vaşf-ı lebûnle Râsih'ün sözleri reşk-i kıand olur	Ġazel / 8	<i>müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
98b	Hevâyi / Rahmî	Ġaylâz başka merd-i hüner-sâz başkadur Kartal-ı murğ diger ü şeh-bâz başkadur	Bilmez şehirli bâdiye-peymâ olan bilür Bâd-ı sümüm diger ü poryaz başkadur	Ġazel / 9	<i>mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün</i>	Çakır (2018), <i>Hevâyi (Abdurrahman, Kubûrî-zâde Divânı'nın Tenkidli Metni ve İncelemesi)</i> 'sinde yoktur.
100a	Hevâyi / Rahmî	Ġamuñla muştarib olduqça dil ider nâle Mağall-i zîr-ile de 'âdetâ ezân oqınur	---	Beyt	<i>mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ilün</i>	Çakır (2018), <i>Hevâyi (Abdurrahman, Kubûrî-zâde Divânı'nın Tenkidli Metni ve İncelemesi)</i> 'sinde yoktur.
106b	Râsih	Pek lahza-i şöhet rûh-cfzâları bâ' iş-i inbisât sermedi Dinüm bâ' iş-i ülfet-i fer' -bahşları neşât-bahş olan idi	---	Beyt / 2	<i>müste'f ilätün müste'f ilätün müste'f ilätün müste'f ilätün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
107a	Râsih	Ey şabâ ger varur iseñ Ġalebü'ş-şehbâya Bizden işâl-i selâm eyle Ġalîl Ağa'ya	Hele kâhir bizi mektûbuñ ile şâd eyle İrgüre Ġaqq seni şad meretebe-i vâlâya	Ġazel / 6	<i>fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün</i>	Bulut (1998), <i>Sofyalı Yusuf Rasih Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni</i> 'nde yoktur.
110b	Şinâsî (Ruz-nâmecî-zâde)	Biñ dâğ-ı nâze esîr imiş iştirasına Kâlâ-yı hüsnî ol mehün âteş-behâsına	---	Beyt	<i>mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün</i>	

Tablo 4: Mecmuada Manzumeleri Olup Mevcut Divanı Olmayan veya Bulunamamış Şairler

Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Vezin	Açıklamalar
9b	Sâdık	Ḥudâ'ya itme ḥâli dâ'imâ dilden Şekûr ismin Gözimden dūr kılmâ pertev-i envâr-ı Nûr ismin Enîs it dem-be-dem bu ḳalb-i bî-şabra Şabûr ismin Baña gayret müyesser eyle virdüm ḳıl Ğayûr ismin Yâ maḥv it levḥ-i 'iṣyândan bu 'abd-i pür-ḳuşûr ismin Çıkar yâ Rabbi yâ Esmâ-i Ḥüsnâ'dan Ğafûr ismin	Du'âsın müstecâb it Şâdık'ıñ şubḥ-ı mesâ ḥaḳḳı Ḥabîbün Muştafa ile cem' i-i enbiyâḥaḳḳı Refîki baña tevfiḳ it gürûḥ-ı evliyâ ḥaḳḳı Şubuh vaḳtîḳabûl-i dergehün olan du'âḥaḳḳı Yâ maḥv it levḥ-i 'iṣyândan bu 'abd-i pür-ḳuşûr ismin Çıkar yâ Rabbi yâ Esmâ-i Ḥüsnâ'dan Ğafûr ismin	Müseddes / 5	<i>mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün</i>	
17b	Re'feti	Şükûfte câ-be-câ gülşende şanma lâle vü güldür Aḳıtmış ḥâr-ı ḥasret eṣk-i ḥün-âlud-ı bülbüldür	Düşürme Re'feti elden ayağı rind-i mey-nüş ol Neşât-efzâ-yı ser-mest-i maḥabbet şavt-ı ḳulḳuldur	Ğazel / 5	<i>mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün</i>	
17b	Re'feti	Gönül durma o gül-ruḥsâra var nev-rûzduz şimdi Bu demde bülbül ol gülzâra var nev-rûzduz şimdi	Der-i 'iṣḳuñ ḳadîmî çâkerisin 'arz-ihâl eyle Yüri ey Re'feti bî-çâre var nev-rûzduz şimdi	Ğazel / 7	<i>mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün</i>	
17b	Re'feti	Dile zülfün gibi dâmân-ı irâdet mi olur Mürşid-i 'iṣḳâdr-i pîr-i sa'âdet mi olur	Çeşm-i bimârımı her laḥza n'ola görmez isem Re'feti mest-i mey 'iṣve-i 'ibâdet mi olur	Ğazel / 5	<i>fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün</i>	
26b-27a	Nergisi	Ümîdün kes cihândan ey gönül ḳaṭ' -ı recâ eyle Cenâb-ı Südde-i Pâk-i Resûl'e ilticâ eyle	Mu'ayyen dermendân dest-gîr-i 'âsiyân sensen Şefî'-i seneyât-ı rüsiyâ hân-ı cihân sensen	Terkîb-bend / 5	<i>mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün</i>	
27a	Şîri	Urdı nevbet şubḥ-dem Keyḥüsrev-i ḥâver zemîn Ḥayme-i zerrîn sûtünin ḳurdı çarḥ-ı çârumîn Manzar-ı firûzeden zer ḥalḳa ṭaḳdı la'lgîn İns ü cîne Süleymân 'arḳıldı ḥâtemîn Dîdeden gitti sebel açıldı çeşm-i derûnün Ḥâkiyân urdı yine lâf u hevâ-yı âteşin Çıḳdı neyl-i ḥoḳḳadan bir gevher-i 'âlî kemîn Ṭoḡdı mühr-i 'âlem-ârâ nûr ile ṭoldı zemîn	Ḥâzret-i Şiddîḳ-ı Ekber'dür emir-i yâd-ğâr Oldı ikdâm 'ömr ile dîn-i Aḥmed âşikâr Cem' -i Ḳurân itdi 'Oşmân ḳaldı andan yâd-ğâr <i>Lâ fetâ illâ 'Ali lâ seyfe illâ zülfikâr</i> Sâ'ideyn-i 'arşdur sıbṭeyn-i ma'sûm-ı süvâr Ḥamza vü 'Abbâs 'ayn-ı Resûl-i kirdğâr Âl ü aşḥâbıyla anuñ şîr yâ leyl ü nehâr Virdün olsun Raḥimu'llâh-ı 'âleyhim ecma'în	Müsemmen / 5	<i>fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün</i>	
51b	Ḳadri	Çıḳardıñ başa cânâ bâliş-i zerkâra yüz virdün Ḳurıdı fitneler yir yir ḥaṭ-ı jengâra yüz virdün	Elün ḳor sîne-i inşâfa gel-kim Ḳadri-yi zâra Aña bir dest-büsuñ virmedün aḡyâra yüz virdün	Ğazel / 5	<i>mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün</i>	Gazelin ilk ve son beyitleri <i>Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr</i> 'da mevcuttur.
56b	Şefîḳ Efendi	Kenârın pirâyeden cüş bu bâḡuñ berg ü bârından Degül ḥü de leb-i pâ-büs-ı naḥl-ı meyve darından	Şefîḳ âyîne-i ḥürşid-i ḥaşre gerd-i âfetdûr Ḥader ol meh-i zaḥk-ı sevdâ-yı ḥaṭṭ müşk-bâzından	Ğazel / 7	<i>mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün</i>	
56b	Şefîḳ	Gönül o nergis-i şehläya mâ'il olmışdur	Pîr-i Şefîḳ bu dem serdi saña sebküm	Ğazel / 9	<i>mefâ'îlün fe'ilâtün</i>	

	Efendi	Ki Hızr u 'anberi nigâhla leb-ħal olmışdur	'Ayâr-ı şufüt-ı âyine-i dil olmışdur		<i>mefâ' ilün fe' ilün</i>
57b	Nâdî Efendi	Siyeh toz-ile o ebrû kemân imiş tütalum Ĥadeng ġamzeye siyeh nişân imiş tütalum	Füsün-ı şî' rimüz elbet anı musahħar ider Nazardan ol peri Nâdî nihân imiş tütalum	Ėazel / 6	<i>mefâ' ilün fe' ilâtün</i> <i>mefâ' ilün fe' ilün</i>
57b	Nâdî Efendi	Āb-ı şâf-ı jâleden doldurdu lâle kabaġın Vird-nesîrin almadın destine zerrin ayaġın	Nâdiyâ biñ şabâ virdi ħaber-i şâh-ı bahâr Şâh-ı gülzâra geldi kurdı gül-gün otaġın	Ėazel / 6	<i>fâ' ilâtün fâ' ilâtün</i> <i>fâ' ilâtün fâ' ilün</i>
57b	Nâdî Efendi	Dünyâ degül âlâm füzün-ı 'âlem imiş bu Cây-ı ġam-ı şîven-kede-i mâtem imiş bu	Nâdî ola gör pîr ü erbâb-ı ħarâbât Çün mülk-i ferħunde-i bî-edhem imiş bu	Ėazel / 7	<i>mef' ülü mefâ' ilü</i> <i>mefâ' ilü fe' ülün</i>
58a	Nâdî Efendi	Emdür lebüni sâġar-ı minâ tırı tırsun La' lüñ ġörelüm câm-ı muşaffâ tırı tırsun	Tâb-efgen idüp şem' -i ruħuñ bezm-i ümîde Mişkât-ı dil-i Nâdîşeydâtı tırsun	Ėazel / 7	<i>mef' ülü mefâ' ilü</i> <i>mefâ' ilü fe' ülün</i>
58a	Nâdî Efendi	Bezm-i iġbâlinde dehrüñ câm-ı dil-cü ħalmamış Sebze-zâr-ı himmete sîr-âb ider cü ħalmamış	Nâdiyâ gülzârı tahrib eylemiş bād-ı ħazân Nür-ı meyde bir gül-i rengin ħod-rü ħalmamış	Ėazel / 5	<i>fâ' ilâtün fâ' ilâtün</i> <i>fâ' ilâtün fâ' ilün</i>
58b	Nâdî Efendi	Ėöncenüñ tökme la' lini fetih itdi şabâ O ħapu bülbül-i şeydâya açıldı ammâ	Nâdiyâ va' d-ı vişâl eyledi ol sünbüle ħatı N'ola ħurmenşonı dervişlerün olmaġ evvela	Ėazel / 6	<i>fe' ilâtün fe' ilâtün</i> <i>fe' ilâtün fe' ilün</i>
58b	Nâdî Efendi	Bozılmış resm-i câm meclisi cism ħalmamış gitmiş Neşât-âver olur sâķi-i ħoş-dem ħalmamış gitmiş	Zamân-ı âdemiyet cevherin kim eylemiş Nâdî Mürüvvet şabâķi dünyâda âdem ħalmamış gitmiş	Ėazel / 5	<i>mefâ' ilün mefâ' ilün</i> <i>mefâ' ilün mefâ' ilün</i>
58b	Nâdî Efendi	Tîr-i ümîdi atup kavş-i murâdi yazmışuz Nâvek-endâz-ı ġamuz ve'l-ħaşılı yâr yazmışuz	Nâdiyâ itdün nişângâh-ı temennâ dîn-güzer Tîr-i ümîdi atup kavş-i murâdi yazmışuz	Ėazel / 5	<i>fâ' ilâtün fâ' ilâtün</i> <i>fâ' ilâtün fâ' ilün</i>
59a	Nâdî Efendi	Āteş-i 'ışkuñla vir yâ Rabb-i germiyet baña Süzîş-i şevķüñ olur olursa keyfiyyet baña	Gösterür tül-ı emel ser-riştesin peymânede İtse Nâdî sâķi bezm-i heves-i himmet baña	Ėazel / 9	<i>fâ' ilâtün fâ' ilâtün</i> <i>fâ' ilâtün fâ' ilün</i>
59a	Nâdî Efendi	Emîr-i ħüsndür beg oġlı begdür O vaġşı ġazâlün ħarîni segdür	Nâdiyâ nügeri ħüsni ol anuñ Ser-âmed güzeldür beg oġlı begdür	Ėazel / 5	<i>Vezni tespit</i> <i>edilememiştir.</i>
101b	Ĥakkî	Nigârâ pertev-i ħürşid-i 'âlem-tâbdur rüyuñ Çemende ġüyyiâ şebnem ħat-ı sebzüñdeki ħüyuñ	Cihânuñ kıyl ü ħâlinden ferâġat üzre ol Ĥakkî Nedür bu ħiç rüze dehr için bu ħây ile ħüyuñ	Ėazel / 5	<i>mefâ' ilün mefâ' ilün</i> <i>mefâ' ilün mefâ' ilün</i>
101b	Ĥakkî	Nâle-i âh u figânüm gibi neyde dem mi var Bezm-i ġamda bundan özge baña bir hem-dem mi var	Ĥakkîyâçeng ile 'üduñ hep hevâdur naġmesi Nâle-i âh u figânüm gibi neyde dem mi var	Ėazel / 5	<i>fâ' ilâtün fâ' ilâtün</i> <i>fâ' ilâtün fâ' ilün</i>
101b	Ĥakkî	Büy-ı zülf-i şanemi baña didüm kim getürür Gösterüp bād-ı şabâyı didiler bu getürür	---	Beyt	<i>fe' ilâtün fe' ilâtün</i> <i>fe' ilâtün fe' ilün</i>
101b	Ĥakkî	Ĥusrev-i nazmum ħalem seyf ü sinânumdur benüm Bi'l-'aceb siħr-âferin mu' ciz-beyânumdur benüm	Ĥakkîyâ dirsem sezâ mir'ât-i tab' pâküñ ile Nâdire-ġü tütî-i şîrin-zebânumdur benüm	Ėazel / 6	<i>fâ' ilâtün fâ' ilâtün</i> <i>fâ' ilâtün fâ' ilün</i>

Sonuç

Bu çalışmada Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1064 Numaralı Şiir Mecmuası incelenmiş ve tanıtımı yapılmıştır. Tamamı 110 varaktan ibaret olan bu mecmuada 312 manzum ve 39 mensur olmak üzere toplam 351 metin bulunmaktadır. Metinlerde kullanılan nazım şekillerine bakıldığında klasik Türk edebiyatının en çok kullanılan nazım şekli gazelin mecmua içerisinde de en çok tercih edilen nazım şekli olduğu görülmektedir. Mecmua içerisinde yer alan şiirlerin şairlere göre dağılımına baktığımızda ise 17. yüzyılın tanınmış şairlerinden Nâbî'nin şiirlerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Mecmuada mevcut şairlere genel itibarıyla bakıldığında 16. yüzyıl ve 17. yüzyılda yaşayan şairlerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu yüzyıl haricinde 18. yüzyılda yaşamış birkaç şaire de yer verildiği görülmektedir. Kâtib-zâde Sâkıb, Yahya Nazîm gibi.

Mecmuanın mürettibi Seyyid İbrahim'dir. Mecmuanın 18. yüzyılda tertip edilmiş olduğu hem mecmuanın başında yer alan 1205/1790-91 yılından hem mecmuada şiirleri yer alan muhtelif şairlerin yaşadıkları yüzyıllardan hem de mecmua içerisindeki Mısır valisine yazılan mektubun bahsi geçen valinin görevde bulunduğu dönemin bu durumu destekler nitelikte olmasından anlaşılmaktadır.

Mecmualar genel itibarıyla tertip edildiği dönemin sosyal yaşantısını yansıtmaları açısından oldukça önemli eserlerdir. Söz konusu mecmuanın da fevâ'id kısımlarından ve mektuplarından bu konu hakkında bilgi sahibi olunabilir. Mecmualar genel itibarıyla müretteplerinin bir nevi not defteri mahiyetini üstlenen eserler olduğundan mürettepler o an kendileri için önemli sayılan bazı olaylar veya durumları bu eserlerin köşelerine not hâlinde yazarlar. Fakat incelemesi yapılan mecmuada böyle bir notun varlığı gözlemlenmemiştir.

Kaynakça

- Aksoyak, İsmail Hakkı (2015). Nâdî, Ahmed Nadî Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. [Erişim Tarihi: 13. 01. 2021], <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadi-ahmed-nadi-efendi>.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2014). Ferdî, Hüseyin Arayıcı-zâde Hüseyin Ferdî Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ferdi-huseyin-arayicizade-huseyin>, [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021].
- Aydemir, Yaşar (2001). Şairlerin Edebî Kişiliğinin Tespitinde Mecmuaların Rolü. *Türk Kültürü*, 464, 731-744.
- Bilkan, Ali Fuat (1997). *Nâbî Divanı*. C. I-II. İstanbul: MEB. Yayınları.
- Bulut, Abdullah (1998). *Sofyalı Yusuf Râsîh Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Bülbül, Tuncay (2014). Şîrî, Alî. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/siri-ali>, [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021].
- Çakır, Zehra Vildan (1998). *Hevâyî (Abdurrahman, Kubûrî-zâde) Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Çaldak, Süleyman (2006). Nergîsî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021], <https://islamansiklopedisi.org.tr/nergisi>, [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021].
- Çapan, Pervin (2005). *Mustafa Safâyî Efendi, Tezkîre-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr)*. Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları.

- Develliođlu, Ferit (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, Cem (2009). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Dilçin, Cem (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ekici, Hatice (2006). *Sahhâf Rüşdî ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Erdoğan, Mustafa (2017). *Bursalı Rahmî ve Divanı*. Ankara: KTB Yayınları.
- Ersen, Ersoy (2010). *Münîrî Divanı*. Ankara: KTB Yayınları.
- Gürbüz, Mehmet (2012). Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. İstanbul: Turkuaz, 99-113.
- Gürbüz, Mehmet (2014). Şîrî. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/siri-mdbir>, [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021].
- Gürbüz, Mehmet (2014). Şîrî, Şîrî Beg Belgradî. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021], <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/siri-siri-beg-belgradî>.
- Gürbüz, Mehmet (2013). Şîrî, Hersek-zâde, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/siri-hersekzade>, [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021].
- İpekten, Haluk (2009). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İslamoğlu, Abdulmecit (2004). *Himmet-zâde Abdullah (Abdî), Hayatı, Eserleri ve Dîvân-ı Nu'ût'u*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Mutlu Kırılı, Serpil (2019). Şiir mecmualarının Önemi ve Milli Kütüphane'de 26 Hk 1060 Arşiv Numarası İle Kayıtlı Şiir mecmuasının Tanıtımı. *Muğla: 3. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi*, 19-21 Nisan, s. 858.
- Karacan, Turgut (1981). *XVII. Yüzyıl Şairlerimizden Sâbit ve Edisyon Kritikli Divan Metni*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Kavukçu, Fatma Zehra (2000). *Râmî Divanı*. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Kılıç, Atabey (2012). Mecmûa Tasnifine Dair. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul: Turkuaz, 78-96.
- Köksal, Mehmet Fatih (2017). Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler. *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları, 47-67.
- Köksal, Mehmet Fatih (2012). Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi. *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Köksal, Mehmet Fatih (2013). Kadrî, Zeynî-zâde. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kadri-zeynizade>, [Erişim Tarihi: 12. 1. 2021].
- Köksal, Mehmet Fatih (2011). *Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)*. <https://mestap.com/>, [Erişim Tarihi: 10. 1. 2021],
- Kurnaz, Cemal ve Aydemir, Yaşar (2013). Mecmualara Sorulması Gereken Sorular. *Turkish Studies*, 8 (1), 51-64.
- Kurnaz, Cemal ve Çeltik Halil (2013). *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*. Ankara: Berikan Yayıncılık.

- Kut, Günay (1986). Mecmua. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, C. 6. İstanbul: Dergâh Yayınları. 170-73.
- Levend, Âgâh Sırrı (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. I. Ankara: TTK Yayınları.
- Selçuk, Bahir (2013). Nergîsî, Mehmed. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nergisi-mehmed>, [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021].
- Seyrekzâde Mehmed Âsım (2019). *Zeyl-i Zübdet'ül-Eş'âr* (haz. Ali Osman Coşkun). Ankara: KTB Yayınları.
- Şenödeyici, Özer (2014). Şîr-i Jiyân. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/siri-jiyan>, [Erişim Tarihi: 13. 1. 2021].
- Mir-zâde Mehmed Sâlim Efendi (2018). *Tezkiretü's-şu'arâ*. (haz. Adnan İnce). Ankara: KTB Yayınlar Genel Müdürlüğü.
- Muallim Nâcî (2009). *Lügat-i Nâcî*. (haz. Ahmet Kartal). Ankara: TDK Yayınları.
- Özer, Sait (2006). *Nâtıkî Divanı (Karşılaştırmalı Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Şemseddin Sami (2009). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Tapsız, Meliha (1995). *Bolulu Himmet Divan Manzum Tarikat-nâme Âdâb-ı Hurde-i Tarîkât*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Uluocak, Mustafa (1998). *Çeşmi-zâde Reşîd Dîvânı İnceleme ve Tenkitli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Uzun, Mustafa İsmet (2003). Mecmua. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mecmua>, [Erişim Tarihi: 05. 1. 2021].

